

LEGISLACIÓ REGULADORA DE LA PRESÈNCIA DE LA LLENGUA CATALANA EN LA RADIODIFUSIÓ DEL PRINCIPAT¹

Daniel CASALS I MARTORELL
Universitat Autònoma de Barcelona

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Sumari

- I. Propòsit i introducció
- II. Aproximació a la presència del català en la ràdio del Principat a principis de la democràcia
- III. Competències de la Generalitat de Catalunya en matèria de radiodifusió
- IV. Regulació de l'ús del català en la radiodifusió del Principat
  - IV.1. Radiodifusió pública
  - IV.2. Radiodifusió privada
    - IV.2.1. L'Acord entre la Generalitat i l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada (ACRP)
    - IV.2.1.1. Presència de la llengua catalana
    - IV.2.1.2. Difusió de música en català
    - IV.2.2. El Decret 269/1998, de 21 d'octubre
    - IV.2.3. El règim sancionador
- V. Conclusions
- VI. Bibliografia

I. PROPÒSIT I INTRODUCCIÓ

En les societats modernes, el poder polític intervé en els diversos àmbits en què es diversifica l'activitat humana. Generalment, gràcies a la pau establerta pels governs —sovint articulada en forma de disposicions jurídiques— es protegeixen els drets individuals i col·lectius i s'exerceixen plenament. N'és un exemple la regulació de la presència d'una llengua en els diversos àmbits d'una comunitat.

1. Agraïxo les observacions que la Dra. Margarida Blanch, el Dr. Antoni Milian, Joan Ramon Solé, Mar Massanell i Juliana Messalles han fet a un primer esborrany d'aquest article. La versió definitiva se n'ha beneficiat.

En general, la intervenció del poder pot emascarar-se en un procés de planificació lingüística en el qual, després d'una primera etapa de selecció i d'una segona de codificació d'una varietat base, té lloc una tercera que, si seguim la terminologia establerta pel noruegonord-americà Einar Haugen (1983), s'anomena *extensió social*, caracteritzada per l'aprovació de lleis i de reglaments que estenen l'ús de la varietat codificada a determinats àmbits socials.

En l'etapa d'extensió social de l'ús, la ràdio —com a mitjà de comunicació de massa— és un instrument molt potent de difusió de la llengua. Però en els setanta-cinc anys de la seva existència l'ús del català hi té un balanç molt pobre en relació amb el castellà. Ha estat sobretot en els darrers quinze anys que al nostre país la radiodifusió (al costat de la televisió) ha contribuït a posar en contacte la població amb la varietat estàndard oral del català. Aquesta aportació s'ha fet des de dues vessants:

1. l'elaboració i la difusió d'una varietat diafàsica de la llengua catalana condicionada pel canal de transmissió del missatge, i
2. l'ensenyament de l'idioma mitjançant espais adreçats tant al públic infantil com a l'adult.²

La intervenció del poder en la regulació de la presència del nostre idioma en la ràdio va experimentar un avenç important el 21 de setembre de 1998, quan el Govern de la Generalitat de Catalunya va signar un conveni de col·laboració amb l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada (ACRP). Aquest fet va suposar, a més d'un compromís entre la màxima institució executiva del país i els representants d'empreses de radiodifusió privades, l'entrada d'una regulació (en aplicació de la legalitat establerta per la Llei 1/1998) en la ràdio privada que té l'objectiu de protegir la llengua i els drets dels seus usuaris en un àmbit en què és present de forma desequilibrada en relació amb el castellà.

D'aquí la importància que la llengua tingui en aquest mitjà un marc ju-

2. De l'aspecte referit a l'ensenyament de la llengua, n'hi ha constància, entre altres, amb els espais: «Converses amb el Miliu», de Ràdio Barcelona, amb el locutor Joaquim Torres i el lingüista Artur Balot; «Lliçons de català», de *Radio Nacional de España* (RNE), presentat per Esteve Bassols i Maria Matilde Almendros, i «Curs de català», de *Radio Peninsular*, a càrrec de Rosa-Victòria Gras (MUNSO, 1980: 274), i també les emissions per a escolars de Ràdio Barcelona, organitzades per Artur Martorell. Catalunya Ràdio també es va preocupar per l'ensenyament del català, seguint els models anteriors, i va realitzar el programa «Parlem del català», dirigit i presentat per Oriol Camps, que més tard va ser publicat en forma de llibre (CAMPs, 1990).

rídic que n'empari l'ús i que sigui garant de la seva presència. En aquest article ens disposem a repassar les normes jurídiques que regulen la utilització del nostre idioma en l'àmbit de la radiodifusió, pública i privada, al Principat de Catalunya, normes que possibiliten que el català hi progressi. Però abans de parlar d'aquestes disposicions, esbossarem quina era la presència del nostre idioma en la radiodifusió del Principat a principis de la democràcia (II). La reintroducció del català a la ràdio va haver de lluitar contra dues dificultats. D'una banda, la presència escassa (o testimonial) de la llengua en l'àmbit mediàtic i, de l'altra, el seu empobriment a causa de la repressió patida durant gairebé quaranta anys. Comprovarem que calia protegir jurídicament la tímida arrencada del nostre idioma a la ràdio i, per això, dediquem un punt als òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya que vetllen per l'aplicació de la normativa sobre la presència de la llengua catalana en aquest sector (III).

El nucli d'aquest treball repassa la regulació lingüística de la radiodifusió (IV), tant pública (IV.1) com privada (IV.2), al Principat de Catalunya. En el primer cas, fem atenció especial a les emissores de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV). En el segon, ens centrem en tres aspectes: l'Acord entre el Govern de la Generalitat de Catalunya i l'ACRP (IV.2.1), el Decret 269/1998, de 21 d'octubre (IV.2.2), i, finalment, el règim sancionador previst per la Llei 1/1998, de 7 de gener (IV.2.3).

II. APROXIMACIÓ A LA PRESENCIA DEL CATALÀ EN LA RÀDIO DEL PRINCIPAT A PRINCIPIS DE LA DEMOCRÀCIA³

Durant el franquisme, tot i que les ràdios estaven molt lluny de parlar únicament en català, diverses emissores feien un esforç molt important a l'hora de produir espais en llengua catalana. Una mostra de la lluita que, per a la recuperació del nostre idioma, es duia a terme des de la radiodifusió (únicament privada) del Principat és: a *Radio España de Barcelona*, «Aquí Catalunya»; a Ràdio Barcelona, «Radioscope», presentat per Salvador Escamilla; a *Radio Nacional de España*, «Paraula i pensament», di-

3. La reintroducció del català a la ràdio durant la dictadura es va produir —als anys cinquanta— amb les emissions de teatre fetes per Ràdio Barcelona i per *Radio Nacional de España*, i amb el programa «La Veu de l'Església», fet per Ràdio Torelló (FRIGOLA, 1993: 87). D'altra banda, en aquesta època van destacar, per la presència de la llengua catalana, espais com ara «Nostra dansa», de Ràdio Girona (1950), realitzat per Francina Boris; «Xerrades sense malícia», de Ràdio Tortosa (1953), i la retransmissió de la missa montserratina que Ràdio Girona va fer el 1960 i que Ràdio Popular de Figueres va oferir el 1961.

dirigit per Manuel Cubeles, i «La veu de la sardana», dirigit per Antoni Anguela; a Ràdio Miramar, «Nostra Terra» i «La comarca ens parla», conduït per Jordi Campà; i a *Radio Peninsular*, «Parlem-ne», realitzat per Antoni Serra.

El 1974, però, encara era força estrany que els professionals de la ràdio s'atrevisissin a fer programes en català. Dels espais realitzats a les aca-balles del règim franquista destaca «Dietari», de Ràdio Barcelona. Aquest programa, iniciat el 2 d'octubre de 1974 i editat per Alfons Quintà, va marcar el punt d'inflexió cap a la ràdio informativa en català. La finalitat del seu editor era copsar allò que passava al carrer i, per això, entrevista-va «personalitats polítiques emergents i, fins i tot, clandestines» (Franquet, 1995: 75).

El 13 de desembre de 1976 Ràdio 4, emissora en freqüència modulada de *Radio Nacional de España*, començava a emetre. Ràdio 4 era (i és) un mitjà de comunicació de massa d'abast nacional totalment en català. Aquesta novetat va canviar la situació atès que des de la desaparició de Ràdio Associació de Catalunya (1939) no hi havia hagut cap emissora que parlés íntegrament en llengua catalana. Ràdio 4, que va néixer en un context favorable per a les emissions en català, va realitzar una gran labor en el procés de normalització lingüística. A més d'aquesta emissora, però, van contribuir a la recuperació del català per a la ràdio unes altres que van seguir produint parcialment en català.⁴ És el cas de Ràdio Barcelona, que va realitzar espais de gran transcendència històrica per a l'idioma.⁵

En la programació de Ràdio 4 es van incloure tres edicions de l'informatiu «Panorama», transmès en connexió amb altres emissores de Catalunya i de les Illes Balears. «Novella», «De bon matí», «Temps obert», «Cançons al vent», «Catalunya a l'abast», «Aula d'experiències», «D'ací i d'allà», «Mainada» i «Cap de setmana» van ser alguns dels espais amb més audiència dels emesos per aquesta cadena. Entre els altres programes que va difondre, destaquem «Temps obert», «Viure a Barcelona», «Jovenívol», «Parlem-ne» i «Catalunya pam a pam», aquest darrer amb el guió de Maria Aurèlia Campmany (Minobis, 1993: 96-101), així com la sèrie «Temps passat, notícia d'avui», també de la mateixa autora (Munsó, 1980: 278). En l'àmbit musical, va crear «L'àlbum català de l'any», que guardonava el mi-

4. I a tot això, s'hi ha d'afegir un fenomen emergent de naixement de ràdios d'abast local. Destaquem, entre d'altres, Ràdio Arenys, Ràdio Cardedeu, Ràdio Rubí i Ràdio Canet, a més de les ràdios de Camprodon, d'Esparreguera, de Sant Boi de Llobregat, de Vilassar de Mar, de Ripoll i de Parets.

5. Ràdio Barcelona recupera el català per a les retransmissions futbolístiques en l'espai «Futbol en català», dirigit per J. M. Puyal (1976).

llor disc anual en català. Aquesta emissora va recollir el testimoni de fets polítics de gran importància per a Catalunya, com l'arribada del president Tarradellas a Barcelona el 23 d'octubre de 1977.

Sis anys i escaig més tard de l'aparició de Ràdio 4, Catalunya Ràdio va començar a emetre el 20 de juny de 1983, dins de la CCRTV, com a emissora institucional de la Generalitat de Catalunya. La primera programació va comptar, a banda dels serveis informatius, amb espais molt populars: «Inèdits i pirates», de Jordi Tardà; «En pijama», de Carles Cuní; «L'esport al punt», de Lluís Canut, i «El lloro, el moro, el mico i el senyor de Puerto Rico», de Jordi Vendrell, Ramon Barril i Quim Monzó. A partir de 1985, va destacar el programa «El matí de Josep Cuní» (Sarsanedas, 1993: 115-122) i, recentment, el magazín «El matí de Catalunya Ràdio», editat per Antoni Bassas, és líder d'audiència en la seva franja d'emissió.

El nombre d'emissores de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) va augmentar amb Ràdio Associació de Catalunya, que emet des del 2 d'abril de 1984 en freqüència modulada, ja que la cooperativa que l'explotava des del 1980 en va cedir els drets a la Generalitat de Catalunya. Posteriorment, el maig de 1987, s'hi va afegir Catalunya Música. Catalunya Informació va començar a emetre l'11 de setembre de 1992. Però Ràdio Associació de Catalunya va sortir de la Corporació l'octubre de 1998. Finalment, Catalunya Cultura va començar les seves emissions el febrer de 1999.

Configurat el panorama de la radiodifusió en català als inicis de la democràcia, cal parlar ara del segon obstacle. Ens referim a la precària situació de la llengua i de la seva institució, paralitzada des de feia anys. La normativa de la llengua catalana no estava preparada per afrontar la situació del món audiovisual, perquè les dues dictadures i la consegüent marginació de l'idioma, el van deixar completament obsolet. Aleshores s'imposava la idea que el català apte per als *media* havia de ser una eina de comunicació entre el mitjà i la societat. Emperò la llengua amb què es va trobar l'estrena de la televisió i la represa de la ràdio en català era un objecte difícil de manejar, perquè no s'havia fet una proposta d'estàndard oral apte per a la comunicació de masses. Per això, calia modernitzar la llengua, de manera que pogués explicar fets d'actualitat (Fité, 1992: 23), això és, crear una modalitat de la llengua, adaptada a la nova realitat audiovisual.

III. COMPETÈNCIES DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA EN MATÈRIA DE RADIODIFUSIÓ

Les competències actuals de la Generalitat de Catalunya en matèria de ràdio i de televisió provenen de l'article 149, 1, 27e de la Constitució espanyola (CE), que reserva en exclusiva a l'Estat l'aprovació de les normes bàsiques del règim de ràdio i de televisió, sens perjudici de les facultats de desenvolupament i d'execució que corresponen a les comunitats autònomes. D'aquí que l'article 16 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC) prevegi que la Generalitat de Catalunya pot crear, regular i mantenir la seva pròpia ràdio i la seva pròpia televisió, en el marc de les normes bàsiques de l'Estat.⁷

Una de les primeres mesures de la Generalitat restablerta va ser la creació, en virtut del Decret 115/1980, de 23 de juny, de les direccions generals de Política Lingüística i de Mitjans de Comunicació, ambdues adscrites al Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.⁸ La primera tenia com a objectiu fer possible el desplegament de l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i vetllar per l'aplicació efectiva de la Llei de normalització lingüística. La segona s'havia d'encarregar tant d'afavorir la presència del català a la premsa, a la ràdio i a la televisió, com de tenir cura de l'observança de les lleis del Parlament de Catalunya en aquesta matèria.

En aplicació de l'EAC, el maig de 1983 es va aprovar la Llei 10/1983, de 30 de maig (DOGC núm. 337, de 14.6.1983), que creava l'ens públic Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV). Entre els principis generals de

6. En relació amb les sentències del Tribunal Constitucional 26/1982, de 24 de maig, i 44/1982, de 8 de juliol. Cal aclarir, però, que l'article 149.1.21 reserva a l'Estat la competència exclusiva en matèria de telecomunicacions.

7. Pel que fa a les concessions d'emissores de ràdio amb modulació de freqüència, la Sentència del Tribunal Constitucional 26/1982, de 24 de maig, diu que tenim, «desde el punto de vista competencial, [...] uso compartido por el Estado y la Comunidad Autónoma. La competencia del Estado en esta materia se extiende a las normas delimitadoras de la utilización del espectro radioeléctrico reservado a la radiodifusión sonora en dicha frecuencia y a las que regulan las condiciones básicas o requisitos generales para la prestación del servicio, así como a la elaboración de planes nacionales, la fijación de las condiciones técnicas y la inspección y el control de las mismas. Y sobre esta base corresponden a la Comunidad Autónoma de Cataluña las competencias específicas objeto de este proceso, esto es, la resolución de las solicitudes de emisoras de radiodifusión en frecuencia modulada y el otorgamiento de concesiones de instalación y funcionamiento de las mismas, [...] la regulación de los procedimientos de adjudicación» (extret de GUIFREU, 1986).

8. Decret 115/1980, de 23 de juny (DOGC núm. 75, de 23.6.1980), derogat pel Decret 233/1988, de 12 de setembre (DOGC núm. 1044, de 16.9.1988).

la seva programació es troba el foment de la llengua i de la cultura catalanes —article 14.e. Per mitjà d'aquesta norma, es va facultar la CCRTV per a la constitució de l'empresa pública en forma de societat anònima que s'ocupés del servei de radiodifusió. Així es va constituir la societat anònima Catalunya Ràdio, SRG,⁹ SA, dins de la qual l'emissora Catalunya Ràdio va començar a emetre el 20 de juny de 1983.

En l'estructura actual de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, la Direcció General de Radiodifusió i Televisió, adscrita al Departament de la Presidència, exerceix les funcions de concessió d'emissores de freqüència modulada (FM): municipals, comercials, educatives i culturals. Així mateix, efectua la gestió, la inspecció, el control de continguts i la facultat sancionadora en matèria de radiodifusió sonora i televisió.¹⁰

El Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC), creat per la Llei 8/1996, de 5 de juliol,¹¹ del Parlament de Catalunya, té la missió de garantir el compliment de les normes que regulen els continguts audiovisuals en matèria de ràdio i televisió. La recent aprovada Llei 2/2000, de 4 de maig, del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (DOGC núm. 3133, de 5.5.2000), redefineix el CAC com un ens públic de caràcter institucional, una autoritat independent dotada de personalitat jurídica pròpia i amb plena capacitat d'obrar. D'aquí que el CAC pugui actuar, a partir de la seva constitució, amb independència de les administracions públiques en l'exercici de les seves funcions.

En aquest marc, correspon al Consell de l'Audiovisual de Catalunya vetllar per la pluralitat lingüística i cultural en el conjunt del sistema audiovisual de Catalunya i, en particular, pel compliment de la legislació relativa a la preservació i normalització de la llengua i la cultura catalanes i l'aranès. En relació amb l'adjudicació o la renovació de les concessions, tant en l'àmbit dels mitjans de la Generalitat de Catalunya com en els de règim de concessió —article 2—, el CAC s'ocupa d'informar sobre:

9. Societat de Radiodifusió de la Generalitat de Catalunya.

10. El Decret 223/1999 regula la inspecció dels Serveis de Telecomunicació de la Generalitat de Catalunya, entenent per activitat inspectora un seguit d'actuacions —constatacions, comprovacions, mesures, exàmens, anàlisis, controls o proves— dutes a terme pel personal adscrit a la Inspecció. Els Serveis de Telecomunicació de la Generalitat, dels seus organismes autònoms, de les seves empreses i dels ens públics que en depenguin estan subjectes a aquesta inspecció.

11. La Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable, arbitra mesures per a la protecció tant del català com del pluralisme lingüístic de Catalunya.

- a) la proposta del plec de condicions formulada pel Govern amb caràcter previ a la convocatòria de concurs d'adjudicació de concessions (preceptivament),
- b) les propostes presentades en els concursos d'atorgament de concessions per a la gestió d'emissores de radiodifusió sonora i de televisió (preceptivament), i
- c) les peticions de renovació de concessions amb la finalitat de vetllar per la pluralitat lingüística i cultural en el sistema de l'audiovisual de Catalunya.

El Consell exerceix la potestat sancionadora que les lleis reguladores de la comunicació audiovisual i de la publicitat atorguen a la Generalitat pel que fa a l'àmbit d'actuació i les funcions del mateix consell establertes per aquesta Llei.

IV. REGULACIÓ DE L'ÚS DEL CATALÀ EN LA RADIODIFUSIÓ DEL PRINCIPAT

Des d'un punt de vista jeràrquic, les dues normes superiors de l'ordenament jurídic que s'encarreguen de la regulació de l'ús lingüístic en general són la Constitució espanyola (1978) i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979). Aquestes disposicions van restablir, oficialment, les funcions que des d'antic el català havia tingut i van dotar la llengua de les dimensions social i pública necessàries per al seu desenvolupament.

La Constitució espanyola estableix, en l'article 3, que la llengua oficial de l'Estat espanyol és la castellana, sens perjudici de les altres llengües que també puguin ser oficials en l'àmbit d'algunes comunitats autònomes. A Catalunya, doncs, les llengües cooficials són el català —ahora llengua pròpia— i el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol, tal com assenyala l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC).

IV.1. *Radiodifusió pública*

El Decret 90/1980, de 27 de juny, era una de les primeres normes que s'ocupava del desenvolupament estatutari en matèria de regulació lingüística. Aquest decret establí que «l'Administració i els serveis públics de Catalunya emprin [...] la llengua catalana com a vehicle normal d'expressió d'acord amb el que prescriuen la Constitució i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya». Un dels objectius d'aquesta disposició era que «el català sigui en la pràctica [...] la llengua pròpia de Catalunya» en diferents àmbits, un

dels quals era el dels mitjans de comunicació de massa. Establia —article primer— que els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, els organismes autònoms i les altres institucions que en depenen o hi estan vinculades han de fer ús de la llengua catalana com a vehicle normal d'expressió amb adequació al que disposa l'article 3 de l'EAC.

Com a desplegament de l'EAC, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya.¹² El preàmbul d'aquesta norma va reconèixer que la llengua catalana es trobava (1983) en una situació d'escassa presència en els mitjans de comunicació socials, per la qual cosa va plantejar-se de normalitzar-hi l'ús de l'idioma i, d'aquesta manera, establir l'equilibri entre el català i el castellà en aquests *media* —títol I. En aquest sentit, s'ha subratllat que una de les tres vies per aconseguir el coneixement de les dues llengües oficials és que «els mitjans de comunicació institucionals de la Generalitat s'utilitzin com a element de política lingüística per estendre el coneixement i per aprofundir en l'ús de la llengua catalana» (Jou, 2000: 187).

A això, hi afegim que la llei recollia que «el català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de la Generalitat i de l'Administració territorial catalana, de l'Administració local, i de les altres corporacions públiques dependents de la Generalitat» —títol I, article 5.1—, entre les quals hi havia (i, de fet, hi ha) les emissores radiofòniques de la CCRTV. La Llei 7/1983, de normalització lingüística, només pretenia incidir, però, en la regulació de l'ús de la llengua en els mitjans de comunicació institucionals. En aquest sentit, els articles 21 i 22 d'aquesta norma estableixen:

«Article 21

»1. La Generalitat ha de promoure la llengua i la cultura catalanes en els mitjans de comunicació propis a què fa referència l'article 16.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. La llengua normalment emprada hi ha de ser la catalana.

»2. El Consell Executiu de la Generalitat ha de reglamentar la normalització de l'ús de la llengua en els mitjans de comunicació sotmesos a la competència o a la gestió de la Generalitat,

amb l'objectiu d'assegurar la comprensió i millorar el coneixement de la llengua catalana tenint en compte la situació lingüística de l'àrea de difusió de cada mitjà concret.

»Article 22

»[...]

»2. La Generalitat ha d'impulsar la normalització del català en les emissores, les quals pot subvencionar sota el corresponent control parlamentari i amb la deguda previsió pressupostària.»

12. Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya (DOGC núm. 322, de 22.4.1983; correcció d'errada al DOGC núm. 323, de 27.4.1983, i al DOGC núm. 329, de 18.5.1983).

La Llei de normalització lingüística va ser publicada al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* del 22 d'abril de 1983 i la Llei de creació de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió va ser sancionada el 30 maig del mateix any. Però no va ser fins al 20 de juny que va començar a emetre, en període de proves, Catalunya Ràdio, d'una banda, i no va ser fins al 10 de setembre que es van iniciar les emissions de Televisió de Catalunya, de l'altra. D'aquí que la Llei de normalització lingüística preveïés que mentre la Generalitat de Catalunya no disposés dels mitjans de comunicació propis a què es referia l'article 21, el Consell Executiu [ara Govern] prendria les mesures necessàries, incloent-hi, si fos necessari, un règim de protecció específica dins de les previsions pressupostàries, per garantir l'existència d'almenys una programació de televisió i d'un centre emissor de ràdio que cobrissin tot el territori de Catalunya i que s'expressessin normalment en català —disposició transitòria tercera.

A principis de 1998, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. La nova llei amplia el marc legal, fixat el 1983, de la llengua catalana als *media* públics. Com afirma Jou (1998: 7), representa un pas endavant en la regulació de diversos camps de l'ús oficial del català i consolida la política realitzada per la Generalitat de Catalunya a l'empara de la Llei 7/1983, de normalització lingüística, entre d'altres, en matèria de mitjans de comunicació institucionals. La primera referència als *media* que fa la Llei 1/1998 és a l'article 2:

«Article 2

»La llengua pròpia

»1. El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.

»2. El català, com a llengua pròpia, és:

»a) La llengua de totes les institucions de Catalunya, i en especial de l'Administració de la Generalitat, de l'administració local, de les corporacions públiques, de les empreses i els serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals, de l'ensenyament i de la toponímia.

»b) La llengua preferent emprada per l'Administració de l'Estat a Catalunya en la forma que aquesta mateixa termini, per les altres institucions i, en general, per les empreses i les entitats que ofereixen serveis al públic.

»3. El que disposa l'apartat 2 implica un compromís especial de les institucions per a promocionar-ne el coneixement i fomentar-ne l'ús entre els ciutadans i ciutadanes, amb independència del caràcter oficial del català i del castellà.»

Hi ha dos aspectes fonamentals introduïts per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística: la promoció i el foment del català. En primer lloc, la promoció de la llengua —article 26 (vegeu IV.2)— està motivada

per dos factors. D'una banda, existeix la voluntat de superar la discriminació històrica del català a causa dels factors polítics i dels canvis demogràfics de l'època franquista. De l'altra, es vol abandonar el caràcter de «llengua d'àmbit restringit, en un món en què la comunicació, la informació i les indústries culturals tendeixen a la mundialització» (Jou, 1998: 10).

En segon lloc, la llei de 1998 té l'objectiu de fomentar la llengua catalana i, per això, es dota de dos sistemes. D'una banda, la nova normativa preveu mesures actives (amb la promoció, la subvenció i la planificació) i, de l'altra, la Llei de política lingüística proposa mesures que s'articulen generant obligacions d'actuació per part de determinats agents socials, per exemple les que s'estableixen en relació amb els percentatges d'ús del català en els *media*.

Si ens centrem en els *media*, els preceptes de la Llei 1/1998, de 7 de gener, que es refereixen exclusivament a la presència del català en els mitjans de comunicació institucionals són els recollits en els apartats 1 i 2 de l'article 25:

«Article 25

»1. En els mitjans de radiodifusió i de televisió públics gestionats per la Generalitat i per les corporacions locals de Catalunya la llengua normalment emprada ha d'ésser la catalana. En aquest marc, els mitjans de comunicació dependents de les corporacions locals poden tenir en compte les

característiques de llur audiència.

»2. Sens perjudici de l'aplicació del que disposen els apartats 1 i 5 de l'article 26, els mitjans de comunicació a què fa referència l'apartat 1 de l'article present han de promoure les expressions culturals de Catalunya, especialment les que es produeixen en llengua catalana.»¹³

Les obligacions que la llei reserva a la Generalitat de Catalunya pel que fa a l'ús del català en els mitjans de comunicació que en depenen són:

1. la promoció de la llengua i de la cultura catalanes,
2. la reglamentació de l'ús de la llengua, per assegurar-ne la comprensió i per millorar-ne el coneixement, i
3. l'impuls del procés de normalització de l'ús lingüístic.

D'acord amb la llei de 1983, el català és la llengua dels mitjans de comunicació que depenen de la Generalitat de Catalunya. El fet que la nova llei insisteixi en la regulació de l'ús lingüístic en els *media* gestionats per la Gene-

13. Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 9.1.1998).

ralitat de Catalunya i/o per les corporacions locals de Catalunya prevegi novament que la llengua normalment emprada hi ha de ser la catalana garanteix «que les emissores públiques de radiodifusió i de televisió de la Generalitat continuïn emetent habitualment en exclusiva en català tal com fan des de 1983» (Jou, 1998: 9-14) i consolida el català com a idioma vehicular de llurs emissions.

Aquest marc jurídic exposat protegeix la llengua en l'àmbit de la radiodifusió pública des de 1983 i la seva aplicació ha permès que, al llarg dels disset anys que han passat des de la creació de les emissores de la CCRTV, s'hagi difós un model de llengua prèviament planificat en el document *Orientacions lingüístiques* de Catalunya Ràdio. Es tracta d'un conjunt de dos-cents vint-i-tres criteris lingüístics i estilístics que conformen el model (d'estil) lingüístic d'aquest conjunt de *media* institucionals (Casals, 2000).

IV.2. Radiodifusió privada

Ultra l'exposat per a la radiodifusió de titularitat pública, la Llei 1/1998 també regula la presència del català en alguns àmbits que no van ser intervinguts el 1983. La nova norma pretén aconseguir una presència significativa del català en els *media*, la producció editorial, les arts de l'espectacle, la cançó, la cinematografia i, en general, la difusió de la cultura, la informàtica, l'enginyeria lingüística, la publicitat, les activitats laborals i professionals, les esportives, les associatives i les lúdiques (Jou, 1998: 17).

Però les novetats més significatives de la nova normativa són el món socioeconòmic i els mitjans de comunicació privats. Pel que fa a aquests darrers, «la llei utilitza un sistema emprat en tots els països on s'apliquen polítiques lingüístiques en què coexisteixen més d'una llengua: el sistema de quotes» (Jou, 2000: 193-194). Així es garanteix una presència mínima del català en els *media*, la concessió de llicències dels quals són competència de la Generalitat de Catalunya, com ara les emissores de radiodifusió de freqüència modulada. L'article 26 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, se n'ocupa:

«Article 26

»Els mitjans de radiodifusió i televisió de concessió

»1. Sens perjudici de l'aplicació de la Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la programació audiovisual distribuïda per cable, les entitats a què fa

referència la Llei esmentada han de garantir que com a mínim el cinquanta per cent del temps d'emissió de programes de producció pròpia de qualsevol mena i dels altres teleserveis que ofereixin sigui en llengua catalana.

»2. El que disposa l'apartat 1 s'a-

plica també als concessionaris de televisions de gestió privada d'àmbit territorial a Catalunya.

»3. Les emissores de difusió de concessió atorgada per la Generalitat han de garantir que com a mínim el cinquanta per cent d'emissió sigui en llengua catalana, bé que el Govern de la Generalitat, atinent les característiques de llur audiència, pot modificar per reglament aquest percentatge.

»4. El Govern de la Generalitat ha d'incloure l'ús de la llengua catalana en percentatges superiors als mínims establerts com un dels criteris en l'adjudicació de concessions d'emissores de tele-

visió per ones terrestres, de canals de televisió distribuïda per cable i de les emissores de radiodifusió.

»5. Les emissores de radiodifusió i de televisió han de garantir que en la programació de música cantada hi hagi una presència adequada de cançons produïdes per artistes catalans i que com a mínim el vint-i-cinc per cent siguin cançons interpretades en llengua catalana o en aranès.

»6. Les emissores a què fa referència aquest article que emeten o distribueixen per a la Vall d'Aran han de garantir una presència significativa de l'aranès en llur programació.»

En l'informe sobre l'aplicació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, presentat davant del Parlament de Catalunya el març de 1999, es justifica la importància d'establir quotes d'emissió en català i de cançó catalana per a les emissores de ràdio la llicència de les quals sigui atorgada per la Generalitat de Catalunya, perquè, d'aquesta manera, l'idioma s'introdueix en uns àmbits en què tenia poca presència i, així, arriba a un públic que «ordinàriament no l'escolta».

En el supòsit d'emissores radiofòniques la concessió de les quals sigui atorgada per la Generalitat de Catalunya, l'article 26 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, regula aquests dos aspectes:

1. La presència del català en la programació (vegeu també IV.2.1.1 i IV.2.2). La llei estableix que:

a) les emissores concessionàries emetran almenys un 50 % del temps en català, i

b) el Govern ha d'incloure els percentages superiors als mínims com a criteris de concessió de les llicències.

2. La difusió de música en català»

(vegeu també IV.2.1.2 i IV.2.2). La llei fixa que:

c) les emissores concessionàries han de garantir que hi hagi una presència adequada de cançons produïdes per artistes catalans en l'emissió de música cantada, i

d) el 25 % d'aquesta música, com a mínim, ha de ser en català o en aranès.¹⁴

14. El Decret 269/1998, de 21 d'octubre, té en compte els preceptes de la Llei 1/1998, de 7 de gener, i incorpora l'aranès en la programació de les emissores que tenen la seva zona de servei a la Val d'Aran.

Per cloure l'apartat dedicat a la Llei 1/1998, de 7 de gener, i segons Puig (1998: 51), cal dir que l'article 26 preveu un mínim del 50 % d'emissió en català per a les entitats concessionàries de programació audiovisual distribuïda per cable, tant en relació amb els programes de producció pròpia com amb els altres teleserveis; per a les concessionàries de l'àmbit privat de Catalunya i, com ja hem avançat, per a les emissores de radiodifusió de concessió atorgada per la Generalitat de Catalunya, per bé que, en aquest darrer cas, la quota pot ser modificada per reglament ateses les característiques de l'audiència.

La llei fixa que el Govern de la Generalitat de Catalunya ha d'incloure l'ús del català en percentatges superiors als mínims establerts com un dels criteris d'adjudicació de concessions de llicències de radiodifusió. Emetre en llengua catalana d'entrada, doncs, pot ser decisiu a l'hora d'obtenir una llicència.

IV.2.1. L'Acord entre la Generalitat i l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada (ACRP)

En aplicació de la Llei 1/1998, el 21 de setembre de 1998 es va signar un conveni de col·laboració entre el Govern de la Generalitat de Catalunya i trenta-quatre¹⁵ emissores adscrites a l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada (ACRP). L'acord es refereix a dos aspectes recollits per la Llei 1/1998: la presència de la llengua catalana i la difusió de música en català. El pacte es fixa l'objectiu que aquests dos extrems es compleixin abans dels venciments dels terminis que preveuen les disposicions transitòries. L'ACRP manifesta la voluntat de «potenciar l'aplicació de la política comunicativa, cultural i lingüística del Govern de Catalunya» i de col·laborar en el desplegament de la nova llei de política lingüística, per això l'Associació s'obliga a realitzar espais que impulsin la identitat cultural i lingüística de tots els territoris de llengua catalana.¹⁶

La Generalitat de Catalunya té la voluntat d'estendre l'acord a les cadenes estatals amb emissions per a Catalunya i, de fet, així es va posar de manifest en l'informe sobre l'aplicació de la Llei 1/1998 que el conseller de Cultura va presentar a principis del 1999. En aquest informe¹⁷ s'anunciava

15. Dins de l'acord van signar de forma col·lectiva, d'una banda, les emissores de la cadena Flaix FM i, de l'altra, les emissores de la cadena Ràdio Flaixbac.

16. El conjunt de les emissores generalistes, segons l'informe esmentat, programa en català només el 30 % del temps d'emissió i, si només es tenen en compte les emissions comercials, el percentatge baixa al 10 %.

17. *Bulletí Oficial del Parlament de Catalunya*, núm. 386, de 31.3.1999, p. 31904.

la signatura, prevista per al febrer del 1999, d'un conveni de característiques similars a l'esmentat amb l'Asociación Española de Radiodifusión Comercial (AERC), que agrupa les grans cadenes amb implantació estatal, entre les quals cal incloure la cadena SER i la COPE. Aquesta signatura, però, encara no s'ha dut a terme i, per tant, no es pot parlar ara com ara d'un conveni entre la Generalitat de Catalunya i l'AERC.

La voluntat de l'Administració catalana d'arribar a acords amb les diverses emissores radiofòniques catalanes i foranes es manifesta en la Memòria del Pla de normalització lingüística, on es recullen les mesures actives de foment adoptades a favor de la presència de la llengua catalana en els *media*, com ara l'ajut que el Departament de la Presidència va atorgar a la Fundació Catalana de la Ràdio i la Televisió Locals de Catalunya, per tal que signi convenis amb ajuntaments per a la difusió de la llengua i la cultura catalanes a la ràdio i a la televisió.

IV.2.1.1. Presència de la llengua catalana

Les emissores signants de l'Acord entre la Generalitat de Catalunya i l'Associació Catalana de Radiodifusió Privada (ACRP) no adquireixen per igual, amb la signatura d'aquest acord, els mateixos compromisos. Així, podem distingir tres grups d'emissores segons els percentatges de presència de català a què s'obliguen. Aquestes proporcions no podran ser concentrades, tanmateix, en una franja horària, sinó que hauran de ser presents al llarg del dia. Són aquests tres grups:

1. vint-i-una emissores de ràdio es comprometen a l'ús exclusiu de la llengua catalana en les seves emissions —signants de l'annex 1 de l'acord. S'eximeixen, però, del compliment d'aquesta obligació,
2. deu emissores de ràdio que, pel fet d'emetre parcialment en cadena per al conjunt de l'Estat, no poden assolir el compromís. Aleshores el percentatge no pot ser inferior al setanta per cent de la seva programació setmanal —signants de l'annex 2—, i
3. tres emissores que, pels continguts i/o per l'audiència, utilitzen un altre idioma com a habitual, cas en què el percentatge no pot ser inferior al trenta-cinc per cent de la seva programació —signants de l'annex 3.

Així mateix, les emissores signants d'aquest acord es comprometen a emetre els serveis horaris de notícies en català. En cas, però, que aquests

serveis, a les hores en punt, ho siguin per a tot l'Estat, aquest pacte és aplicable a la resta de butlletins informatius.

En darrer terme, l'acord assolit preveu la creació d'un centre d'assessorament lingüístic que vetlli per la qualitat de la dicció dels locutors d'aquestes emissores. El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya es compromet a subvencionar aquest centre amb tres milions cinc-cents mil pessetes i a donar-li suport a través de la Direcció General de Política Lingüística.

IV.2.1.2. Difusió de música en català

La Generalitat de Catalunya i l'ACRP ja havien signat un Conveni de difusió de la música catalana amb anterioritat a l'Acord esmentat. Aquest Conveni ha estat seguit pel Consell de l'Audiovisual de Catalunya. Els resultats del seguiment s'exposen en l'informe E1/1997.¹⁸ Un cop analitzades cinquanta-set hores d'emissió de dinou emissores diferents, es va arribar a la conclusió que de les tres mil sis-cents noranta-tres peces, la música d'expressió anglesa domina àmpliament amb un 61 %, seguida de la música en castellà amb un 21 % i, finalment, hi trobem la música en català amb un 8 %.

La nova regulació de la presència de l'idioma en l'àmbit radiofònic té l'objectiu de corregir aquest desequilibri. En aquest sentit, la Memòria del Pla general de normalització lingüística de 1998 va recollir el seguiment que, des del Departament de la Presidència, es va fer de les emissions municipals i comercials, tal com estableix l'article 13.2 del Decret 80/1989, en relació amb l'obligació de mantenir les condicions específiques pel que fa a l'ús del català. El resultat evidencia, un cop més, la reduïda quota de cançons produïdes per artistes catalans en la programació radiofònica.¹⁹

L'Acord de 21 de setembre de 1998 (vegeu iv.2.1) preveu que almenys la meitat de la música difosa per les ràdios convencionals —escrita o interpretada per artistes catalans— sigui interpretada en català. Les emissores que fan radiofórmula²⁰ es comprometen a oferir peces musicals d'aquestes característiques en un percentatge igual o superior al vint-i-cinc per cent del total de la seva programació musical. D'aquesta proporció, la meitat

18. Aquest informe està publicat a www.gencat.es/cac/estudi/e1-1997.htm.

19. Segons L. de Carreras (1999: 261), la producció tan mínima de CD en llengua catalana fa difícil complir l'objectiu del 25 % que estableix la llei.

20. En les ràdios que ofereixen radiofórmula, l'emissió de música supera el 50 % de la seva programació.

han de ser cançons interpretades en català o en aranès.²¹ Es valora doblement la difusió de composicions executades per nous intèrprets catalans (és a dir, que no hagin accedit a la distribució comercial de la seva obra). Les emissores de l'annex 3 de l'acord (vegeu iv.2.1.1) es comprometen a emetre la meitat de la música que programin, escrita o interpretada per artistes catalans, en català o en aranès.

L'ACRP s'obliga, per mitjà d'aquest acord, a prioritzar la promoció de les produccions discogràfiques que rebin ajuts del Departament de Cultura²² i a revisar els percentatges d'aquest pacte per tal d'augmentar-los en funció de les novetats discogràfiques, adequant-los als formats dels seus espais. Aquestes emissores han de programar de forma creixent música cantada en català o en aranès fins assolir la previsió prevista per l'article 26.5 de la Llei 1/1998, dins de cada any de vigència del conveni, d'acord amb la producció de novetats discogràfiques.

IV.2.2. El Decret 269/1998, de 21 d'octubre

Davant de la necessitat de desenvolupar l'article 26 de la Llei 1/1998, el Govern de la Generalitat de Catalunya va aprovar el Decret 269/1998, de 21 d'octubre (DOGC núm. 2756, de 2.11.1998). Aquesta darrera norma regula el règim jurídic de les concessions de llicències per a la prestació del servei de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència per a emissores comercials.²³ L'article 3, dedicat als principis inspiradors de l'activitat de les emissores de radiodifusió, estableix que les rà-

21. En aquest apartat comptaran doblement, a l'efecte del càlcul, les emissions fetes en el període *prime time* (de 7 a 12 h i de 18 a 20 h). El *prime time* és la franja horària en la qual els diferents operadors es juguen les seves millors cartes en una lluita competitiva per l'audiència (PEIRÓ, 1998: 101).

22. L'any 1996 van ser subvencionats tretze discs compactes de música cantada en llengua catalana i el 1997 la xifra va passar a setze CD, tot i que en aquest darrer any se n'inclouen un de Tete Montoliu, un de música simfònica i un altre de Guinovart (Carreras, 1999: 261).

23. Són emissores comercials les gestionades per persones físiques i jurídiques de caràcter privat que tenen com a finalitat la gestió comercial del servei mitjançant la difusió de qualsevol tipus de programes, el finançament de les quals es realitza indistintament mitjançant l'emissió de publicitat o l'emprament de fórmules de patrocini comercial —article 1.2. Segons un informe sobre l'aplicació de la Llei 1/1998 (INF, 1999:17), el Decret 269/1998 ha permès un augment de divuit punts en el percentatge d'emissores comercials que emeten més del 50 % del seu temps en català. Pel que fa a les emissores que emeten el 100 % del temps en català, el percentatge ha passat del 39,4 % el 1998 al 54 % el 1999. Significativament, les ràdios que emetien entre un 20 % en llengua catalana han passat del 32,5 % al 18,4 % el 1999. Per a més informació, vegeu INF (1999).

dios concessionàries protegeixin la cultura i la normalització de les llengües catalana i aranesa.²⁴

En aplicació de la Llei 1/1998 i del Decret 269/1998, entre les obligacions que té el concessionari —article 6— hi ha la d'usar la llengua catalana en les seves emissions, de manera que el 50 %, com a mínim, del temps d'emissió sigui en català. Aquest percentatge no es pot distribuir lliurement segons el criteri de l'emissora, sinó que la proporció d'ús del català s'ha de repartir equitativament en totes les franges horàries —article 6.f. En el cas de les emissores adscrites a cadenes d'abast estatal, en la totalitat del seu temps d'emissió o en part, podran excloure d'aquesta obligació una franja horària d'un màxim de sis hores consecutives de durada. En aquest sentit, la Resolució de 23 de juny de 1999, del director general de Radiodifusió i Televisió, estableix una divisió de franges horàries d'audiència en les emissores de ràdio:

matinada:	de les 00 h a les 06 h
matí:	de les 06 h a les 12 h
migdia:	de les 12 h a les 15 h
tarda:	de les 15 h a les 21 h
nit:	de les 21 h a les 24 h

Quant a l'obligació de garantir el mínim del 50 % del temps d'emissió en català —article 6.f (vegeu l'article 26.1 de la Llei 1/1998)—, la disposició transitòria primera (referida a la programació en llengua catalana) preveu que el Govern de la Generalitat en pot autoritzar, prèvia sol·licitud de l'interessat, l'aplicació simultània en totes les emissores d'una cadena (i també en aquelles que ho sol·licitin per les característiques de llur audiència) en el moment d'entrada en vigor d'aquest decret, si bé l'autorització comporta que inicialment totes les emissores de la cadena emetin el 25 % de temps en llengua catalana i que, en un màxim de quatre anys, arribin al 50 %. Igualment —article 1.2—, el Govern podrà autoritzar un percentatge inferior atenent les característiques de l'audiència d'una determinada emissora, cosa que permet establir un període, allargable durant quatre anys, d'aplicació progressiva de l'obligació.²⁵

24. No obstant això, la Direcció General de Radiodifusió i Televisió pot autoritzar l'exclusió d'aquesta obligació a les emissores especialitzades en música clàssica o folklòrica que ho demanin.

25. El període comença amb el naixement de l'obligació en una de les emissores de la cadena, pel que fa a l'epígraf número 1, o quan entri en vigor aquest decret, pel que fa a l'epígraf número 2 de la disposició transitòria primera. Cal respectar, en tot cas, un mínim del 25 % del temps d'emissió en català.

En la memòria descriptiva que s'exigeix per poder optar a una concessió, es poden proposar les millores que es considerin adients entre les quals s'ha d'incloure necessàriament «emetre en llengua catalana en un percentatge superior al 50 % del temps d'emissió (en el cas que sigui d'àmbit català), amb expressió de la millora que proposa»: «Cal acreditar, en el supòsit que el licitador ja hagi explotat una concessió definitiva d'una o més freqüències a Catalunya, que l'ús de la llengua catalana supera el 50 % del temps d'emissió en el cas d'una emissora independent o integrada en una cadena d'àmbit català, o que supera el 30 % en el supòsit d'una emissora integrada en una cadena estatal.»

Pel que fa a l'emissió de música cantada en català, una obligació del concessionari —article 6.g— és garantir que en la programació hi hagi una presència adequada de cançons produïdes per artistes catalans i que, com a mínim el 25 %, ²⁶ siguin cançons interpretades en llengua catalana o en aranès. Pel que fa al compliment d'aquesta obligació, com ja hem avançat, el Govern pot autoritzar, prèvia sol·licitud de la persona interessada, l'aplicació progressiva d'aquesta obligació durant un termini de quatre anys. En tot cas, però, caldrà respectar un mínim del 10 % des de l'inici del període transitori i uns increments anuals del 5 % sobre el temps total d'emissió de música cantada. Queden excloses d'aquesta obligació les emissores especialitzades en música clàssica o folklòrica. La Direcció General de Radiodifusió i Televisió (vegeu III) reconeixerà aquesta exclusió a petició del concessionari.

La disposició addicional primera —«Música cantada en català»— diu que, a l'efecte del compliment de l'obligació d'emissió de música cantada en català, es computaran doblement les emissions efectuades en períodes de màxima audiència. Aquesta disposició preveu que els departaments de Cultura i de la Presidència de la Generalitat de Catalunya puguin establir convenis amb emissores amb programació de radiofórmules musicals que estiguin especialitzades en música de llistes o en música popular o lleugera espanyola, per tal d'incloure adaptacions específiques pel que fa a l'emissió de música cantada en català. A l'efecte del còmput doble de l'emissió efectuada, la Resolució de 23 de juny de 1999, segons el que disposa la disposició addicional primera de l'esmentat decret, considera períodes de màxima audiència els següents: de les 7 a les 12 hores i de les 18 a les 20 hores, cada dia.

Dins dels procés de concessió de llicències per a emissores comercials, ²⁷

26. O el percentatge superior que el concessionari hagi proposat en el procés d'adjudicació de llicències.

27. El procés d'adjudicació i de renovació de llicències per a emissores comercials que la Generalitat de Catalunya va resoldre el maig de 1999 va motivar la interposició del recurs

regulat pel Decret 269/1998, de 21 d'octubre, els criteris d'adjudicació²⁸ valoren, fins a 20 punts cadascuna, les propostes de foment relatives a aquests tres aspectes relacionats amb la llengua i amb la cultura catalanes:

1. la cultura catalana:
les propostes concretes de foment de les diferents manifestacions de la cultura catalana (B.1),²⁹

2. la llengua catalana:
2.1. la vocació històrica del licitador al servei de la ràdio a Catalunya i especialment l'ús del català durant aquesta trajectòria (B.7),³⁰

2.2. l'emissió en català superior al

50 % del temps de la seva emissió (B.2),

2.3. la integració de l'emissora en una cadena que tingui l'objectiu d'emetre per a tot Catalunya i o bé que utilitzi preferentment el català o bé que en superi el percentatge establert,

2.4. l'ús del català en un percentatge superior al 50 % del temps d'emissió diari en el cas d'una emissora independent o integrada en una cadena d'àmbit català, o al 30 % en el supòsit d'una emis-

---

contencions administratiu 309/1999. El recurs al·lega que en el procés esmentat hi ha vulneració de drets dels articles 14, 20.1.a i d de la CE. La Sentència 259/2000, de 16 de març, del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) declara la validesa del Decret 269/1998 i, doncs, del sistema de quotes de català per a aquestes emissores, però estima parcialment el recurs perquè entén que el Plec de clàusules del concurs impugnat vulnera drets continguts en l'article 20.1.d de la CE. No obstant això, un vot particular d'un dels magistrats de la Sala Segona del TSJC és partidari de desestimar íntegrament l'esmentat recurs.

28. En el Plec de clàusules es distingeixen dos grups de criteris, A i B. El primer s'ocupa de qüestions com ara la prestació del servei, la viabilitat del projecte, la programació, les infraestructures, l'entorn d'emissió i la relació amb altres mitjans de Catalunya. El segon, aplega els aspectes culturals i lingüístics. La Sentència 259/2000 declara que els criteris d'adjudicació A.7 (vinculació del licitador amb altres tipus de mitjans de comunicació social a Catalunya) i A.8 (presència del licitador en l'entorn comunicacional de l'àmbit de la freqüència que sol·licita) poden afavorir pràctiques col·lusòries i neutralitzar la finalitat volguda pel criteri A.9 (la diversificació dels agents informatius en emissores de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència a Catalunya que garanteixi la pluralitat informativa i en l'oferta radiofònica, i eviti l'abús d'una posició dominant) i les pràctiques restrictives de la lliure competència, aspecte que es valora doblement).

29. La Sentència 259/2000 no qüestiona el contingut dels criteris B.1, B.2, B.3 i B.6, però sí la seva puntuació (20 punts davant dels 10 de l'apartat A), que la considera desproporcionada en relació amb els criteris de l'apartat A (vegeu el plec de clàusules i la Sentència 259/2000).

30. La Sentència 259/2000 considera que l'apartat B.7 és reiteratiu de l'apartat A.1, en mots del Tribunal, «*en cuanto es o puede ser (aunque no necesariamente) expresión de garantía de continuidad, y es ajeno a lo que es objeto de la concesión, que ha de atender a una buena y actual prestación del servicio*». Tanmateix, el vot particular esmentat no creu que «*este criterio sea reiterativo del A1, ni que el mismo sea ajeno a lo que es objeto de concesión, pues el arraigo que se valora en este criterio no es ajeno a la garantía de la buena prestación de servicio público en concurso*».

sora integrada en una cadena estatal.³¹

2.5. el temps d'emissió diari en català de programes d'elaboració pròpia en percentatge superior al 50 % en el cas d'una emissora independent o integrada totalment o parcial en una cadena d'àmbit català, o al 30 % en el cas d'una emissora integrada total-

ment o parcial en una cadena estatal.³²

3. la difusió de música en català: la garantia que en la programació de música cantada el percentatge de cançons interpretades en llengua catalana o, en el seu cas, en aranès, sigui superior al 25 %, en funció de la fórmula de millora que proposi (B.4).

IV.2.3. El règim sancionador

Un aspecte que ha aixecat polseguera és el règim sancionador que, com a novetat, preveu la Llei 1/1998. La seva aplicació és un repte legislatiu. Segons el preàmbul de la norma, i tal com també destaca Puig (1998: 53), la Llei té un caràcter indicatiu per als ciutadans i només crea obligacions per a les administracions i per a les empreses que ofereixen un servei de caràcter públic, per a la protecció dels drets lingüístics dels ciutadans. En conseqüència, les sancions només s'apliquen als agents socials per garantir aquests drets dels ciutadans.

En relació amb el règim sancionador, és pertinent d'exposar els preceptes continguts en la disposició addicional cinquena de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística:

«Disposició addicional cinquena

»Garanties de compliment

»Aquesta llei no estableix sancions per als ciutadans i ciutadanes. Tanmateix:

»a) l'incompliment dels preceptes de l'article 26 es considera incompliment de les condicions essencials de la concessió, al qual s'ha d'aplicar el règim sancionador que estableix la Llei 8/1996, de 5 de juliol, de regulació de la

programació audiovisual distribuïda per cable, i per les lleis de l'Estat 31/1987, de 18 de desembre, d'ordenació de les telecomunicacions, i 25/1994, de 12 de juliol, per la qual s'incorpora a l'ordenament jurídic espanyol la Directriu 89/552/CEE,

»b) l'incompliment dels preceptes dels articles 15, 30, 31 i 32.3 imputable a les empreses i a les entitats concernides es considera una negativa injustificada a satisfer les demandes de les per-

31. Els apartats 2.4 i 2.5 es refereixen al supòsit en què el licitador ja hagi explotat una concessió definitiva d'una freqüència a Catalunya (B.9).

32. També es valorarà el temps d'emissió de programació per al conjunt de la cadena que es fa des de Catalunya.

sones usuàries i consumidores, a la de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels qual s'ha d'aplicar el règim sancionador que estableix la Llei 1/1990, de 8 usuaris.»

En l'apartat a) d'aquesta disposició es qualifica l'incompliment dels preceptes de l'article 26 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, d'infracció de les condicions essencials de la concessió. Aquesta disposició es refereix a la infracció de les quotes mínimes del 50 % d'emissió en català per part de:

- les entitats concessionàries de programació audiovisual distribuïda per cable,
- les televisions de gestió privada d'àmbit territorial de Catalunya, i
- les emissores de radiodifusió de concessió atorgada per la Generalitat de Catalunya.

Un altre dels preceptes que ens interessa és l'apartat 2 de l'article 13 de la Llei 8/1996. Aquesta disposició fixa que és una infracció greu l'incompliment del que estableixen els capítols II i III d'aquesta Llei. Del contingut d'aquests capítols, per a l'àmbit radiofònic, hem de fer referència a l'article 7, en què es preveu que les entitats que presten el servei públic de radiodifusió televisiva han de dedicar el 50 % del temps de reserva destinat a la difusió d'obres europees a l'emissió d'obres d'expressió originària en qualsevol llengua oficial a Catalunya. Així mateix, han de garantir que, com a mínim, el 50 % d'aquestes obres siguin en català.

Per l'incompliment de les concessions essencials, la Llei 3/1997 també preveu sancions econòmiques i clausura de les instal·lacions (amb un màxim de 6 mesos) o suspensió d'una concessió. La infracció de les quotes no és, però, una falta molt greu, sinó només greu, llevat de reincidència. En el cas de falta greu, la sanció oscil·la entre 2.000.001 PTA i 15.000.000 PTA, i en el cas que la falta sigui molt greu, entre 15.000.001 PTA i 50.000.000 PTA. L'òrgan competent que pot imposar la sanció també pot acordar la suspensió de les emissions o d'una part de la programació com a màxim un mes.

Les infraccions de les normes reguladores del servei de radiodifusió sonora en ones mètriques amb modulació de freqüència es classifiquen d'acord amb el que disposa l'article 78 de la Llei 11/1998, de 24 d'abril, general de telecomunicacions, i són d'aplicació a les infraccions que preveu l'article 82.2 d'aquesta Llei. A l'efecte del que estableixen els articles 79.16 i 80.15 de la Llei 11/1998, en relació amb la disposició addicional 5.a, es consideren condicions essencials del servei les específiques dels apartats fi g de l'article 6 del Decret 269/1998, de 21 d'octubre.

V. CONCLUSIONS

En un procés de planificació lingüística, el poder polític, a través de lleis i reglaments, contribueix a estendre l'ús de la varietat que prèviament els gramàtics han codificat amb el suport polític. N'és un exemple l'establiment de quotes de presència pública de la llengua en els diferents àmbits de la societat. L'aplicació d'una legalitat com l'exposada en aquest article constitueix un marc que garanteix l'extensió del coneixement i l'exercici dels drets lingüístics individuals i col·lectius, de manera gradual. El procés de planificació lingüística té més possibilitats de fer avenços sòlids si té un marc de la naturalesa com el descrit, sobretot si tenim en compte la importància dels *media* en el procés d'estandardització d'una llengua.

Hem comprovat la manera com la regulació de la presència del català ha anat conquerint l'àmbit de la radiodifusió privada al Principat de Catalunya sobre la base que li oferia la regulació del mateix aspecte en les emissores radiofòniques institucionals (fet, de forma pionera, per la Llei 7/1983). De la voluntat d'aplicació consensuada, no traumàtica i progressiva de l'article 26 de la Llei 1/1998, n'és una prova l'Acord de 21 de setembre de 1998, signat entre el Govern de la Generalitat i l'ACRP. L'acord resol l'aplicació de la nova legislació en les ràdios amb una llicència en vigor i constitueix una base ferma per a l'entrada de la regulació de l'ús del català en l'àmbit de la radiodifusió privada en aplicació de la mateixa llei i del Decret 269/1998, de 21 d'octubre.

El marc jurídic exposat s'ha construït considerant els trets que caracteritzen (històricament) el nostre idioma. Es tracta d'una legislació que possibilita l'ús del català en les emissores de radiodifusió privades, ús que es concreta bàsicament en dos punts: el primer, la presència del català en les emissions. El segon, la difusió de música en llengua catalana. En aquest darrer cas, s'ha de fomentar, encara més, la producció de música en català amb subvencions, per tal que les emissores disposin d'una oferta prou àmplia per complir els percentatges fixats per les normes jurídiques estudiades.

A més a més de protegir la llengua en aquest àmbit, el marc jurídic actual, d'una banda, allunyarà (o contribuirà a allunyar) els factors externs que, en algun moment, poden posar en perill la presència de llengua catalana en la radiodifusió, un mitjà pertanyent al segon canal més important d'extensió de l'ús del nostre idioma —els mitjans de comunicació de massa— i, de l'altra, avançarà en el restabliment (encara llunyà) de l'equilibri entre les dues llengües oficials al Principat de Catalunya.

VI. BIBLIOGRAFIA

- Aspectes més rellevants de l'aplicació de la Llei de política lingüística als divuit mesos de la seva vigència* (exemplar fotocopiats) [esmentat (INF, 1999)].
- BASTARDAS, A. (1996). *Ecologia de les llengües*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- CARRERAS, L. de (1987). *La ràdio i la televisió a Catalunya, avui*. Barcelona: Ed. 62.
- (1999). «La llengua en els mitjans de comunicació». *Jornades sobre la Llei de política lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, p. 253-262.
- CAMPS, O. (1990). *Parlem del català*. Barcelona: Empúries.
- CASALS, D. (1997). «La llengua normativa a Catalunya Ràdio». A: *Escola Catalana*, 343, p. 11-16.
- (2000). «Les Orientacions lingüístiques de Catalunya Ràdio». A: *Llengua i Mitjans de Comunicació*. Lleida: Pagès, p. 247-257.
- FITÉ, R. (1992). «Volem una llengua moderna». A: GRUP D'ESTUDIS CATALANS. *El barco fantasma*. Barcelona: Llibres de l'Índex (10), p. 23-28.
- FRANQUET, R. (1995). *Ràdio Barcelona. 70 anys d'història. 1924-1994*. Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes.
- FRIGOLA, E. (1993). «La represa de la ràdio en català». A: *Annals de Periodisme Català. 70 anys de ràdio*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, p. 86-95.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (DOGC), núm. 322, 323, 329, 826, 2412, 2553, 2756 i 3133.
- GUIFREU, J. (dir.) (1986). *Comunicació, llengua i cultura a Catalunya, horitzó 1990*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- JOU, L. (1998). «Els principis de llengua pròpia i llengües oficials en l'articulat de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística». A: *Revista de Llengua i Dret*, 29, p. 7-22.
- (2000). «Política i legislació lingüístiques a Catalunya». A: PRADILLA, M. A. (ed.). *Ecosistema comunicatiu. Llengua i variació*. Barcelona: Alambor, p. 185-198.
- HAUGEN, E. (1983). «The implementation of Corpus Planning: Theory and practice». A: COBARRUBIAS, J.; FISHMAN, J. A. [eds.]. *Progress in Language Planning International Perspectives*. Berlín: Walter de Gruyter, p. 269-289.
- LAMUELA, X. (1994). *Estandardització i establiment de llengües*. Barcelona: Ed. 62.

- MINOBIS, M. (1993). «Ràdio 4». A: *Annals de Periodisme Català. 70 anys de ràdio*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, p. 96-101.
- MUNSÓ, J. (1980). *40 años de radio 1940-1980*. Barcelona: Picazo.
- PARLAMENT DE CATALUNYA. *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*. V Leg. 386, 31.III.1999.
- PEIRÓ, M. C. (1998). «Evolució del *Prime-Time* a Catalunya: 1990-1995». A: *Treballs de Comunicació*, 10, p. 101-111.
- PUIG, J. M. (1998). «Els grans conceptes de la doble oficialitat en la Llei 1/1998, de política lingüística». A: *Revista de Llengua i Dret*, 29, p. 23-56.
- SARSANEDAS, O. (1993). «Catalunya Ràdio, la ràdio nacional de Catalunya». A: *Annals de Periodisme Català. 70 anys de ràdio*. Barcelona: Col·legi de Periodistes de Catalunya, p. 115-122.
- TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTÍCIA DE CATALUNYA. Sentència 259/2000, de 16 de març [exemplar fotocopiats].

—abstract / resumen—

LEGISLATION REGULATING
THE PRESENCE OF CATALAN
IN BROADCASTING IN CATALONIA

Daniel CASALS i MARTORELL

Broadcasting has played an important role in the normalization of Catalan, especially over the last 15 years. Starting from the time democracy was restored, with the Spanish Constitution and the Statute of Autonomy providing the legal framework, the intervention of the political sector, mainly that of the autonomous government—which has the power to regulate radio and television—has had two aims: first, to normalize language (act of 1983); and secondly, to promote and encourage the use of Catalan (act of 1998).

During the Franco period, the presence of Catalan in broadcasting was

LEGISLACIÓN REGULADORA
DE LA PRESENCIA DE LA LENGUA
CATALANA EN LA RADIODIFUSIÓN
DE CATALUÑA

Daniel CASALS i MARTORELL

La radiodifusión ha desempeñado un papel importante en la normalización del catalán, en especial durante los últimos quince años. La intervención del poder político, principalmente del gobierno autónomo, con competencias en materia de radio y de televisión, a partir del restablecimiento de la democracia (la Constitución española y el Estatuto de autonomía como marcos legales), ha tenido como objetivo la normalización de la lengua en primer lugar (Ley de 1983) y la promoción y fomento del catalán en una segunda fase (Ley de 1998).

Durante el período franquista, la

very limited. In 1976, the first Catalan-language radio station (Ràdio 4) was created, and in 1983, the central government and the Autonomous Government of Catalonia launched the Catalan Radio and Television Corporation. These organizations from the early years saw to it that a language which had heretofore lacked the proper instruments for use in the audiovisual media was updated.

The Language Policy Act of 1/1998 represents a substantial change. The Act provides for the promotion and encouragement of Catalan, and also makes reference to private broadcasting on Catalan territory, introducing the quota system (a minimum of 50 % of Catalan-language programming in general terms, with periods of adaptation). Agreements are provided for in the medium term with radio stations whose base is outside of Catalonia, but that broadcast to Catalonia. The Act also regulates the presence of Catalan-language songs (at least 25 %). The use of the Catalan language, according to the terms of the Act, is an important element in the granting and renewal of licenses for commercial radio stations. The Act also provides for sanctions, which have been criticized in many sectors.

presencia del catalán en la radiodifusión era muy escasa. En 1976 se creó la primera emisora de radio en catalán (Ràdio 4), y en 1983 el Gobierno de la Generalitat puso en marcha la Corporación Catalana de Radio y Televisión. Estos primeros medios se encargaron de actualizar una lengua que carecía de los instrumentos adecuados para su uso en los medios de comunicación audiovisuales.

La Ley 1/1998, de política lingüística, supone un cambio sustancial. Esta Ley prevé la promoción y fomento del catalán, y se refiere también a la radiodifusión privada en el territorio catalán, introduciendo el sistema de cuotas (un mínimo de un 50 % de programación en catalán en términos generales, con períodos de adaptación). A medio plazo están previstos acuerdos con emisoras no establecidas en Cataluña, pero que emiten también para Cataluña. Asimismo regula la presencia de la canción cantada en catalán (un mínimo de un 25 %). El uso de la lengua, según lo prescrito por dicha Ley, es un elemento de importancia para la concesión y renovación de licencias de emisoras comerciales. La Ley también contempla medidas sancionadoras, que han recibido críticas de muchos sectores.